

แผนพัฒนาประเทศของเราผ่านมา ๕๑ ปีแล้ว คือเริ่มระยะที่ ๑ ปี ๒๕๐๔ ปีนี้ ๒๕๕๕ เริ่ม แผนฯ ระยะที่ ๑๑ ชื่อเต็มคือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ถามว่าถ้าประเทศไทยไม่มีกลไกการวางแผนพัฒนาประเทศ ในช่วง ๕๑ ปีที่ผ่านมา ผลจะเป็นอย่างไร คำตอบของผมคือ (เดาว่า)
เราคงจะประสบการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ได้ไม่ดี ภาคส่วนต่างๆ คงจะต่างหน่วยต่างทำมากกว่านี้ การพัฒนาประเทศคงจะขาดความสมดุลยิ่งกว่านี้
หรือมีความขัดแย้งมากกว่านี้

ผมมองว่า แผนพัฒนาฯ เป็นเสมือน “ฝันร่วม” (Shared Vision) ของคนไทยทั้งชาติ และของภาคส่วนต่างๆ ในประเทศ รวมทั้งพันธมิตรในต่างประเทศด้วย

เมื่อผมได้รับแต่งตั้งให้ร่วมอยู่ใน คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑
(พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙) ผมจึงนั่งรำพึงกับตนเอง ฝีกมองภาพใหญ่เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ การใช้พลังของแผนยุทธศาสตร์ และ
การดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้ได้ผลจริงจัง

ผมมองว่ายิ่งนับวันสังคมก็ซับซ้อนยุ่งเหยิงมากขึ้นๆ สังคมมีธรรมชาติ Complex – Adaptive หรือ Chaordic การพัฒนาประเทศ
การดำเนินการขับเคลื่อนแผนพัฒนาประเทศ ตามแนวเดิมๆ คือ ใช้สไตล์ Command and Control มองปัจจัยต่างๆ แบบเส้นตรงหรือระนาบเดียว
และคิดว่าจะควบคุมได้ น่าจะไม่ได้ผล หรือได้ผลน้อย

อดีตด้านนิเทศคดี ต่อ CAS (Complex-Adaptive System) ของผม ทำให้ผมตั้งใจทำหน้าที่อนุกรรมการขับเคลื่อนแผนฯ ๑๑ แบบชักชวนให้ใช้พลังความเป็น CAS/Chaordic ของสังคม คือรักษาเป้าหมายใหญ่ เป้าหมายระดับคุณค่า (ที่ภาษา Chaordic เรียกว่า Purpose) เอาไว้ และเปิดอิสระให้ภาคส่วนต่างๆ ที่มุ่งมั่นทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น มีอิสระในการดำเนินการ ไม่เข้าไปควบคุมสั่งการในระดับปฏิบัติ

หากดำเนินการตามแนวนี้นี้ ก็หมายความว่า การขับเคลื่อนแผนฯ ๑๑ จะเน้นที่ Purpose เป็นหลัก ผมจึงลองเข้าไปดูว่า แผนฯ ๑๑ เขียนไว้อย่างไร ที่เขียนไว้มีพลังในระดับ Purpose แล้วหรือยัง คำตอบของผมคือ “ยัง” คือยังเขียนแบบเอกสารราชการ

ที่จริง ทางสภาพัฒน์ฯ ส่งเอกสาร “ร่าง คู่มือการแปลงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ” มาให้ และนัดมาคุยกับผมคนเดียว โดยทางสภาพัฒน์ฯ มา ๖ คน นำโดยรองเลขาธิการ คุณธำนิษฐ์ ฝะเฒ

ผมจึงเตรียมตัวให้ความเห็นรับใช้ชาติด้วยการเสนอให้ “เดินสองขา” คือข้าราชการ ตามแนวทางที่วางรูปแบบไว้อย่างดี แต่ค่อนข้างไปทางแนว Command and Control และมีความเป็นทางการสูง กับขาไม่เป็นทางการ ใช้การสร้างข้อมูล ความรู้ เพื่อทำความเข้าใจว่า Purpose คืออะไร และสภาพที่เป็นอยู่กำลังเคลื่อนตัวเข้าใกล้ Purpose หรือยังห่างออกไป

ยุทธศาสตร์สองขาอีกแนวหนึ่ง คือแนวค่อยทำค่อยไป (ซึ่งผมตีความว่าแผนฯ๑๑ เดินแนวนี้นี้) ควบคู่ไปกับแนวก้าวกระโดด ซึ่งผมคิดว่าต้องใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความรู้ เป็นตัวสปริงให้เกิดการก้าวกระโดด

เป้าหมายที่สำคัญเชิง Purpose ของผมคือ ต้องก้าวข้าม Middle-income Trap ให้ได้นี่คือแนวคิดเพื่อก้าวกระโดด ผู้ที่รู้ดีกว่าผมอาจหา “จุดคานงัด” ที่ดีกว่านี้

เมื่อมี Purpose ที่มีพลัง (สมมติว่าใช้ การก้าวข้าม Middle-income Trap เป็น Purpose) ก็เอามาดำเนินการขับเคลื่อนแผนฯ ๑๑ แนว Chaordic โดยชักชวนกันตรวจสอบว่า พฤติกรรมอะไรบางอย่างในสังคมที่ทำให้เราติดบ่วงการเป็นประเทศรายได้ปานกลาง และต้องวางรากฐานอะไรบางอย่างเพื่อทำลายบ่วงนั้น

ผมมีความคิดว่าเวลานี้สังคมไทยกำลังบั่นทอนตัวเอง แทนที่จะเคลื่อนไปสู่การพัฒนา กลับมีพฤติกรรมมากมายหลากหลายอย่างที่สร้างความเสื่อมถอยให้แก่ตนเอง เห็นชัดทั้งในระดับมหภาค (ระดับประเทศ) และระดับจุลภาค (คือระดับตัวบุคคล)

ยกตัวอย่างการใช้เวลา ๒๔ ชั่วโมงใน ๑ วัน ของผู้คน มีคนจำนวนไม่น้อยใช้ ไอซีที หรือ โซเชียล มีเดีย ไปในทางเสื่อมโดยไม่รู้ตัว เวลาที่สูญเสียไปนั้น หากนำมาใช้ฝึกฝนตนเอง หรือในทางสร้างสรรค์อื่นๆ จะเป็นปัจจัยทำลาย “บ่วงรายได้ปานกลาง” อย่างหนึ่ง คืออาจใช้ขับเคลื่อนไปสู่สังคมเรียนรู้

สื่อมวลชน มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อสังคม คุณภาพของสิ่งที่สื่อ เป็นเรื่องที่มีความหมายต่อการทำลาย “บ่วงรายได้ปานกลาง” อย่างสำคัญ ผมมองว่า เวลานี้สื่อมวลชนกำลังทำให้บ่วงแข็งแกร่งขึ้น หรือมั่นคงแน่นขึ้น

เราสามารถใช้นวัตกรรมอุปมาอุปไมยเอาชนะ “บ่วงรายได้ปานกลาง” ไปสู่สนธิสัญญาสนทนา (dialogue) ได้กับทุกภาคส่วนในสังคม โดยมีเป้าหมายตามแผนฯ ๑๑ ควบคู่ไปด้วย ตั้งคำถามว่า ภาคส่วนเหล่านั้นเห็นด้วยไหมที่ประเทศไทยมีเป้า ๒ ขา นี้ หากเห็นด้วย เขาจะลดละเลิกอะไร และจะทำอะไร แล้วสภาพัฒน์รวบรวมเป็นยุทธศาสตร์ และส่งเสริมให้จัดสรรทรัพยากรของประเทศไปสนับสนุน

อีกทางหนึ่งคือใช้การวิจัยสร้างความรู้เกี่ยวกับ Middle-income Trap ของประเทศไทย ว่ามีตัวการหลักๆ อะไรบ้าง มีวิธีปลดพันธนาการที่ประเทศที่พ้นแล้วเขาทำอย่างไร ในบริบทไทยน่าจะมียุทธศาสตร์ปลดพันธนาการอย่างไร ใครทำบ้าง และทำอย่างมี synergy กันได้อย่างไร ฯลฯ

หมายเหตุ

บันทึกข้างบนนั้นผมเขียนตอนเช้าวันที่ ๑๔ ส.ค. ๕๕ ก่อนประชุมพูดคุยกับทีมจาก สศช. ในตอนบ่าย ผมแปลกใจมากที่ทีมจาก สศช. “ซื้อ” ความคิดเรื่องก้าวข้าม middle-income trap ท่านเล่าว่า เพิ่งไปคุยกับ ดร. นิพนธ์ ที่ ติตอาร์โอมาในตอนเช้า และ ดร. นิพนธ์ ก็เอ่ยเรื่อง middle-income trap เช่นเดียวกัน การพูดคุยของทีมสภาพัฒน์กับผมมีเรื่องคุยกันกว้างขวางกว่าในบันทึกนี้ และผมแปลกใจที่หลังการพูดคุยเขาขออนุญาตไปถอดเทปบางตอนลงในจดหมายข่าวของสภาพัฒน์ ทำให้ผมใจชื้น ว่าหน่วยงานที่เป็นทางการ เขาก็ต้องการแนวคิดบ้าง หลุดโลก อย่งที่ผมเสนอ ด้วยเหมือนกัน

วิจารณ์ พานิช

๑๔ ส.ค. ๕๕ ปรับปรุงเพิ่มเติม ๑๕ ส.ค. ๕๕

คำสำคัญ (keywords): [cas](#) , [chaordic](#) , [ชีวิตที่พอเพียง](#) , [สภาพัฒน์](#) , [สศช.](#) , [เคออร์ติก](#) , [แผน ๑๑](#) , [แผนพัฒนาประเทศ](#) , [แผนพัฒนาฯ ระยะที่ ๑๑](#) , [แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ ๑๑](#)

,

[550913](#)

· เลขที่บันทึก: 502133

· สร้าง: 13 กันยายน 2555 12:59 · แก้ไข: 14 กันยายน 2555 09:19 · ผู้อ่าน: 270 · ดอกไม้: 6 · ความเห็น: 1 · สร้าง: 27 วัน ที่แล้ว · สัญญาอนุญาต:
ครีเอทีฟคอมมอนส์แบบ แสดงที่มา-ไม่ใช้เพื่อการค้า-อนุญาตแบบเดียวกัน